

چشم به راه عمو نوروز

عاطفه فرهادی
کارشناس ارشد ادبیات

مادر به او گفته بود زود بخوابد تا مثل ننه سرما خواب نماند و بتواند آمدن نوروز را ببیند. هر چه از مادر می پرسید ماجرای ننه سرما و عمو نوروز چیست، مادر اظهار بی اطلاعی می کرد و می گفت از آموزگارش توضیح بخواهد. حال، ایراندخت هشت ساله، در کلاس درس، از آموزگارش می خواست برایش از عمو نوروز بگوید؛ شخصیتی که جسته و گریخته در باره اش شنیده بود.

آموزگار عمو نوروز را پیرمردی با مو و ریش انبوه سفید یا حنابسته و کلاه می نمدی، کمربند آبی، شال سفید، شلوار گشاد و گیوه‌ی تخت نازک تصویر کرد که از میان کوه‌های دور به راه افتاده است، عصابه‌دست، به شهرها و روستاها می رود و برای کودکان هدیه می آورد. ننه سرما، در سرمای زمستان، چشم به راه دیدن عمو نوروز است، اما همیشه قبل از رسیدن او به خواب می رود. افسانه‌ها می گویند، اگر ننه سرما بیدار بماند تا عمو نوروز را ببیند، دنیا به پایان می رسد. این قصه‌ی زیباست برای بیان پدیده‌ای که هر ساله در طبیعت ایران رخ می دهد. معلم برای ایراندخت و دیگر شاگردان کلاس

گفت: «مادر نوروز هم یکی از نمادهای نوروز است. مردم جنوب، به ویژه بندرعباس، باور دارند که مادر نوروز در شب عید به خانه‌ها می آید و به همه جا سرکشی می کند. مردم برای شادمان کردن مادر نوروز در سفره‌ها «پیاز و نمک» می گذارند که حداقل روزی است. مردم سیستان «نان سال» می پزند که جزو اصلی سفره‌ی عیدشان است و معتقدند نان سال نماد برکت و روزی صاحب‌خانه است و بی بی نوروز به خانه‌ای که نان پخته باشد، برکت بیشتر می دهد. در بعضی آیین‌ها نان نوروز به‌طور کامل خورده نمی شود و مقداری از آن در صندوق‌ها و سفره‌ها نگهداری می شود تا همیشه نانشان به سفره باشد (نوروزگان، ۱۳۷۷: ۱۳۱-۱۲۵).

در مدرسه هویت بسازید

هر کشور و هر فرهنگ آداب و رسوم و سنت‌هایی با قدمتی تاریخی دارد که از نسلی به نسل دیگر انتقال یافته است. این آداب و سنن وجه مشترک افراد یک مرزوبوم را تشکیل می دهند. بخشی از این سنت‌ها هویت ملی یک قوم‌اند که به وسیله‌ی آن در دنیا شناخته می شوند.

بسیاری از اعیاد ملی و دینی ما با آداب و رسوم خاصی برگزار می شوند. هر کدام از این مراسم و رفتارهای مرتبط با آن فلسفه‌ی خاصی دارند. برپایی این سنت‌ها با تشریفات، جشن‌ها و آیین‌های مربوط به خود برای کودکان نیز لذت بخش و خاطره‌ساز است.

مدرسه‌ها یکی از مهم‌ترین مراکز حفظ و ترویج آداب و سنن ایرانی اسلامی‌اند. اگرچه شیوع بیماری کرونا در سال‌های اخیر نحوه‌ی برگزاری آیین‌های متعدد را تحت تأثیر خود قرار داد، باز هم مدرسه‌ها تلاش کردند تعلق خاطر و ارادت دانش‌آموزان نسبت به آداب و سنن ایرانی اسلامی کم رنگ نشود. اکنون نیز خانواده‌ها و معلمان گرامیداشت آیین‌های ایرانی اسلامی را با جدیت تمام پیگیری می کنند تا مبادا رشته‌ی ارتباط کودکان با بخش مهمی از هویتشان از هم گسسته شود.

گوهر ارزشمند هویت را معرفی کنید

هویت تمام ویژگی‌های جغرافیایی، فرهنگی، اجتماعی و تاریخی همسانی است که افراد جامعه را به هم وصل می کند. از علامت‌ها و پیش‌نیازهای زندگی اجتماعی، اعم از هویت‌های دینی، نژادی، خاکی، قومی، گروهی و فرهنگی که با انواع خرده فرهنگ‌ها، زبان،

دین، مهارت، حرف و... مشخص می‌شوند، برخورداری از هویت ملی است. حفظ هویت ملی ایرانی در سال‌های اخیر اهمیت بسزایی دارد. از طرفی با توجه به تغییر و تحولات جهانی، هویت اسلامی نیز دستخوش تغییراتی شده است. برای حفظ و ارتقای هویت ایرانی اسلامی باید از سنین کودکی تلاش بسیار کرد. از منظر مریبان دوره‌ی ابتدایی، تأثیرگذارترین عوامل بر هویت ایرانی اسلامی کودکان جامعه، دین، والدین، مدرسه و عوامل اقتصادی‌اند (دومین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، ۱۳۹۸).

اما چگونه می‌توان بچه‌ها را با این مفهوم مهم آشنا کرد؟ بیایید از خانواده شروع کنیم. پیوندهای خویشاوندی سرآغاز بیدایی نقاط اشتراک بین افراد هستند. افراد خانواده بر رفتار هم نظارت دارند، از هم الگو می‌گیرند، با هم خاطرات مشترک فراوانی دارند و گرمیاداشت برخی از رویدادها (تولد، سالگرد ازدواج، جشن فارغ‌التحصیلی و برگزاری جشن‌های مناسبتی در خانواده) برای تک‌تک اعضا مهم است. همان‌طور که می‌بینید، خانواده مهم‌ترین بخش هویت انسان را شکل می‌دهد و نمونه‌ی کوچکی است از جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم. با کمک مفهوم خانواده می‌توانیم اول کودکان را با هویت فردی‌شان آشنا کنیم و بعد، از همین مسیر چشم‌ان‌ها را به روی دنیای بزرگ‌تری باز کنیم که به آن هم تعلق دارند و بخش دیگری از هویتشان با آن شناخته می‌شود.

آیین نوروز را با مشارکت بچه‌ها برگزار کنید

مراسم نوروز از بخش‌های گوناگونی تشکیل شده است. بچه‌ها را با آن‌ها آشنا کنید و برای برگزاری آداب نوروز از آن‌ها کمک بگیرید. مثلاً از بچه‌ها بخواهید سبزه درست کنند یا به‌وسیله‌ی اشیای دورریختنی سفره‌ی هفت‌سینی آماده کنند. درباره‌ی معنای هر یک از نمادهای هفت‌سین به کودکان توضیح بدهید. آن‌ها را تشویق کنید یک کاردستی یا نقاشی با مضمون عید تهیه کنند. با کمک بچه‌ها عروسک عمونوروز درست کنید و با طراحی و اجرای نمایشی عروسکی قصه‌ی نوروز را به تصویر بکشید. از کودکان بخواهید در این نمایش شما را همراهی کنند. به سؤال‌های بچه‌ها در خصوص آیین‌ها و سنت‌های ایرانی اسلامی با ذکر نمونه، قصه‌گویی و شعرخوانی پاسخ دهید و اجازه بدهید کودکان از رهگذر احساس و خیال مختص خودشان با

این آداب آشنا و مأنوس شوند.

کلام آخر

آداب و سنت‌های ایرانی اسلامی یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های هویتی ماست و بی‌شک گرمیاداشت این سنت‌ها راهی است برای حفظ و اعتلای هویت ملی. با توجه به اینکه تمام افکار، رفتار و گفتار انسان از کودکی شکل می‌گیرد و در بزرگسالی تکامل می‌یابد، پس لازم است معلمان و والدین در آشناسازی کودکان با آداب و آیین ایرانی اسلامی بکوشند و از هم‌اکنون بذر علاقه و اشتیاق به این رسم‌ها را در وجودشان پرورش بدهند. انجام هرگونه فعالیتی که در بچه‌ها انگیزه ایجاد می‌کند و آن‌ها را به وجد می‌آورد، شیوه‌ی خوبی است برای اینکه کودکان با آداب و سنن ایرانی اسلامی بیشتر آشنا شوند و به آن‌ها احترام بگذارند.

گزیده‌ای از سند برنامه‌ی درسی ملی

برنامه‌ی درسی ملی زمینه‌ی ایجاد تحول همه‌جانبه، گسترده و عمیق در مفاهیم و محتوای آموزشی را فراهم می‌آورد. این برنامه‌ی تحول‌آفرین با تدارک فرصت‌های تربیتی متنوع و جامع، درصد است امکان کسب شایستگی‌های لازم برای درک و اصلاح موقعیت بر اساس نظام معیار اسلامی را توسط دانش‌آموزان میسر سازد و آنان را برای تکوین و تعالی پیوسته‌ی «هویت» خویش تا دستیابی به مراتبی از حیات طیبه باری رساند.